

А.О. Колесник, канд. техн. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

О.О. Манусикова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Архипова, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

ЛІНГВІСТИЧНА СКЛАДОВА ЗМІСТУ НАВЧАННЯ

Визначити зміст навчання іноземної мови немислимо без звернення до лінгвістики – науки, що займається вивченням мов як певних кодових систем. Люди користуються мовою (кодовою системою) для спілкування, вони здійснюють комунікацію з її допомогою. Методика ж вивчає проблеми, пов'язані з навчанням іноземної мови – тим кодом, який всебічно досліджується в лінгвістиці. Так, лінгвістика описує норму мови, тобто прийняте мовленнєве вживання мовних засобів, сукупність правил (регламентацій), що упорядковують вживання мовних засобів у мовленні індивіда; вивчає узус; досліджує стилістичні засоби, що використовуються в мові, звукову, морфологічну, синтаксичну, лексичну складову мови, а також мову усну і письмову.

Для методики навчання іноземним мовам є важливим розмежування, проведене в науці, на мову і мовлення. Сучасна лінгвістика під мовою розуміє соціально значимий код і правила його функціонування, закріплені у свідомості колективу людей. Мова – це система мовних засобів, необхідних для спілкування та правил їх використання. Мовлення – це реалізація мовної системи в конкретних актах спілкування. Поняття мовлення включає як сам процес, так і продукти цього процесу – мовні твори. Мова і мовлення, хоча і складають дві сторони одного явища, єдине ціле, і характеризуються властивостями, які за своєю природою не контрастують, а взаємодоповнюють, оперують одиницями, специфічними для кожної зі сторін. Розрізняють одиниці мови і одиниці мовлення. До одиниць мови відносять: фонему, морфему, слова, фразеологічні сполучення (речення), мікро- та макротексти.

Одиниці мовлення складають ситуативно обумовлені висловлювання різної протяжності, в яких елементи мови організовані за семантико-комунікативною ознакою. Одиниці неодмінно співвіднесені з конкретною ситуацією спілкування. Це може бути слово, словосполучення, діалогічна єдність та ін. Починати потрібно з навчання мовленню, тобто навчати спочатку розумінню і відтворенню, а також виробництву (породженню) елементарних мовних висловлювань, що обумовлюються ситуаціями спілкування, які можливі в умовах вивчення іноземної мови.

У навчанні англійської мови слід дотримуватися послідовності від мовлення до мови, іншими словами, навчати системі мови через мовлення в процесі організованого цілеспрямованого спілкування. Звідси в якості першого компонента змісту навчання виступає лінгвістичний компонент, що включає мовний матеріал: строго відібрані фонетичний, граматичний, лексичний мінімуми і мовленнєвий матеріал: зразки мовних висловлювань різної довжини, ситуативно-тематично зумовлені. Мовленнєве висловлювання в методиці навчання іноземної мови набуває вигляду навчальної одиниці. Це може бути мовленнєвий зразок або типове речення, діалог-зразок, зразок монологічного висловлювання. У якості навчальної одиниці може виступати структурна група, що об'єднує різні за характером висловлювання (позитивні, негативні, оклику, питальні). Робота з подібними мовленнєвими одиницями сприяє запам'ятовуванню структурно-семантичних схем в свідомості студентів і, отже, формуванню системи мови. Самі ж навчальні одиниці являють собою реальні речення, співвіднесені з конкретними ситуаціями. Вимовляються вони з певною інтонацією в залежності від комунікативного наміру, норм мови, а також граматичного та лексичного оформлення.

На зміст навчання іноземної мови впливає і така галузь мовознавства, як соціолінгвістика, що вивчає співвідношення мови і культури, мови і суспільства. Мова, як один з основних ознак нації, виражає національну культуру народу, який говорить цією мовою. Тому навчати іноземної мови потрібно не тільки як новому коду (способу вираження думок), а й як джерелу відомостей про національну культуру народу, виходячи з того, що мова виконує дві основні функції: комунікативну та кумулятивну.

Для сучасної методики навчання іноземної мови характерне прагнення включати країнознавчі відомості з географії, історії, соціального життя в зміст навчання – в мовленнєвий матеріал і, зокрема, в тексти для аудіювання та читання. Таку методичну позицію позначили терміном лінгвокраїнознавство. Лінгвокраїнознавче викладання допомагає студентам опановувати природні, історичні реалії, духовні цінності і формувати мовну свідомість.

Таким чином, лінгвістика допомагає методиці визначити лінгвістичний компонент змісту навчання іноземної мови. У нього входить як мовний, так і мовленнєвий матеріал, і, отже, в сукупності він здатний забезпечити лінгвістичний та екстралінгвістичний (позамовний) зміст навчання, той ситуативний контекст, в якому виникає мова.